

УДК 657:005.915/.93

Гуренко Т.О., к.е.н., доцент

Дерев'янку С.І., к.е.н., доцент

Липова А.С.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

В роботі розглянуті теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління.

Ключові слова: облік, аналіз, контроль, обліково-аналітичний механізм, менеджмент, управління.

Gurenko T., Derevianko S., Lipova A.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL MAINTENANCE OF

In this paper, the theoretical basis for the formation of analytical accounting and management software.

Keywords: accounting, analysis, control, accounting and analytical mechanism, management.

Гуренко Т.О., Дерев'янку С.І., Липова А.С.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕТНО- АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ

В работе рассмотрены теоретические основы формирования учетно-аналитического обеспечения управления.

Ключевые слова: учет, анализ, контроль, учетно-аналитический механизм, менеджмент, управление.

Постановка проблеми у загальному викладі та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Обліково-аналітичний механізм до ринкової економіки в основному був направлений на планово-економічну систему. Вимоги апарату управління з часом стали все більш вимогливими до інформації не тільки аналітичного характеру, а й облікового, що вплинуло на покращення

Гуренко Т.О., Дерев'янку С.І., Липова А.С.

зведено-аналітичної інформації. Чим ширший обсяг зведено-аналітичної інформації, тим більше можливостей у керівництва для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Велика зацікавленість питаннями обліково-аналітичного забезпечення притаманна епосі інформатизації. Власники підприємств зіткнулися з багатьма проблемами, зокрема конкуренції, нестачі ресурсів тощо. Для їх вирішення, необхідно приймати вчасні, а головне вдалі, управлінські рішення. Останнім часом обліково-аналітичне забезпечення науковці і практики почали розглядати як один з головних механізмів вирішення завдань та цілей, які постають перед керівниками підприємств.

На сучасному етапі розвитку економіки України процес прийняття управлінських рішень потребує перегляду з точки зору формування і використання обліково-аналітичної інформації. До цього часу не знайшли належного висвітлення питання, пов'язані з методикою формування достовірного обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Останніми роками термін „обліково-аналітичне забезпечення” все частіше з'являється як у наукових працях, так і дисертаційних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених. Вагомий внесок в дослідження проблем обліково-аналітичного забезпечення процесу управління діяльністю суб'єктів господарювання внесли науковці: Буряк П.Ю., Бутинець Ф.Ф., Карпова Т.П., Кірейцев Г.Г., Гудзинський О.Д., Дем'яненко М.Я., Лень В.С., Пахомова Т.М., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Сопко В.В., Сук Л.К., Сук П.Л., Сухарьова Л.О. та інші вчені. Це підтверджує актуальність питань формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством на фоні потреб забезпечення стійкого розвитку підприємств. Однак існує ще низка питань, пов'язаних з використанням та вдосконаленням обліково-аналітичної інформації, які потребують детальнішого вивчення.

Цілі статті. З огляду на вище зазначене, метою дослідження є вивчення питань щодо особливостей формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Незважаючи на існуючі результати досліджень у даній сфері, на наш погляд, методологія обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством знаходиться на стадії формування та має недоліки, зокрема, не існує

категоріальній визначеності – одночасно використовуються такі терміни як „обліково-аналітичне забезпечення”, „обліково-аналітична система”, „обліково-аналітичний механізм”, що за своєю суттю мають одні і ті ж завдання у системі управління, але різні тлумачення, структуру і структуроутворюючі складові.

Проведений аналіз існуючих визначень показав, що поняття обліково-аналітичне забезпечення, система або механізм мають практично синонімічний зміст – їх головне призначення – забезпечення системи менеджменту (поточного, фінансового, стратегічного) обліково-аналітичною інформацією, яка необхідна для прийняття обґрунтованих та ефективних рішень.

Основою усього інформаційного забезпечення системи управління є бухгалтерський облік, який разом з економічним аналізом можна назвати системою обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. Вагомий внесок у дослідження цього поняття зробила Галузіна С.М. Дослідивши поняття обліково-аналітичної інформації, вона дійшла висновку, що складова „аналітична” має два основних значення: з однієї сторони, аналітична інформація є частиною облікової інформаційної сукупності, яка відповідає вимозі аналітичності (при цьому аналітичні облікові показники є підмножиною множини облікових показників); з іншої – аналітична інформація представляє собою вид економічної інформації, отриманої із облікової інформації в результаті дій функцій управління: аналізу і синтезу [2, с.25]. Кузьмінський А.М. теж стверджує, що під аналітичною інформацією, перш за все, слід розуміти результативні показники, необхідні при проведенні аналізу. Для отримання таких показників використовують різну економічну інформацію [5, с.43].

Отже, поняття „обліково-аналітична інформація” включає інформацію, яка утворюється в бухгалтерському обліку (в тому числі і аналітична поряд із синтетичною) та інформацію, яка готується методами економічного аналізу. При цьому аналітичною є облікова інформація після опрацювання її економічним аналізом. Очевидним є те, що складова „облікова” включає всю інформацію бухгалтерського обліку, в тому числі як аналітичного, так і синтетичного характеру. Обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Таким чином, поняття обліково-аналітичного забезпечення постає у двох значеннях: 1) діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації; 2)

забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації.

На думку Пархоменка О.В., інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління – це поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання [6, с.8]. Метою обліково-аналітичного забезпечення має стати поєднанням процедур бухгалтерського обліку і економічного аналізу формування інформації такого характеру: історичного, що узагальнює результати діяльності; аналітичного, що передуює прийняттю обґрунтованого управлінського рішення. Звідси можна сформулювати основні функції обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення: 1) інформаційна – забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів; 2) облікова – відображення фактів господарської діяльності підприємств; 3) аналітична – здійснення на підставі первинних аналітичних даних економічного аналізу діяльності підприємств.

Отже, поняття „обліково-аналітичного забезпечення” можна тлумачити як процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості.

Основна інформація направлена на менеджмент. Для покращення своєї діяльності, розвитку підприємства, починають розвиватися маркетингові служби та система менеджменту. Це призводить до більшої ефективності використання облікової інформації, але й потребує більших витрат, які пов'язані з інформаційним забезпеченням менеджменту. Тому необхідно шукати нові шляхи ефективного використання обліково-аналітичного механізму в контексті менеджменту. Відповідно, обліково-аналітичний механізм повинен забезпечувати обґрунтування та прийняття рішень як загального, так і функціонального менеджменту – стратегічного, інноваційного, операційного, соціального, кадрового, організаційного, маркетингового, фінансового, інвестиційного, страхового, податкового, банківського, бюджетного та інших видів[4, с. 11]

Отже, важливим є постановка питання з точки зору корисності, некорисності та шкідливості інформації. Всю інформацію, яка є на підприємстві, можна поділити на два види: та, яка передбачена для використання у внутрішньому середовищі і та, яка буде направлена для зовнішнього використання (табл. 1).

Важливе значення має формування інформаційної бази функціонування обліково-аналітичної системи підприємства. Можна підтримати думку Барановської С.П. про те, якою б не була інформаційно-комунікаційна система, вона повинна завжди містити дві складові, без яких не може існувати жодна система – це програмне забезпечення (набір програм, документів, процедур, операцій комп'ютерної системи, що допомагають технічним засобам виконувати різні операції і доводити її до користувача в найзручніший спосіб) та база даних, в якій зберігається інформація за визначений період про обліково-аналітичні дані, дані про хід виробничої діяльності, про виробництво готової продукції, конкретні замовлення та їх виконання, про постачальників, покупців, їх потреби, фінансовий стан та інше. [1, с. 8–11]

Таблиця 1

Вимоги внутрішнього і зовнішнього середовища до інформації бухгалтерського обліку

Види середовища	Інформація бухгалтерського обліку
Внутрішнє середовище	Інформація щодо кількісних і якісних параметрів виробництва, витрати по центрах відповідальності, по затратах праці; продуктивності праці за видами продукції та в розрізі структурних підрозділів; адміністративні витрати по центрах відповідальності та в цілому по системі; обсяги в розрізі продукції по центрах відповідальності; дотримання параметрів технології та якості; вплив агросервісного обслуговування тощо
Зовнішнє середовище	Інформація про конкурентні переваги, слабкі сторони і загрози підприємств-конкурентів аналогічного профілю діяльності; кон'юнктура обраних сегментів ринку; інформація, яка характеризує постачальників, замовників, посередників; виконання зобов'язань; інвестиційна політика; використання грошових надходжень тощо

Тобто, чим краще працює облікова і контрольна функції, тим досконаліша стає методика аналізу та оцінка стратегії виробничої діяльності підприємства.

Велике значення для обліково-аналітичної системи відіграють дані аналітичного обліку, які носять ретроспективний (дає можливість визначити ефективність діяльності шляхом порівняння планових та фактичних показників як за об'єктами обліку, так і за різні періоди), оперативний (забезпечує оцінку фактичного стану діяльності підприємства) і перспективний (направлений на формування стратегічних цілей, формування програми та системи заходів реалізації стратегій в залежності від кількісних, якісних і часових параметрів) характер.

Для того, щоб обліково-аналітичний механізм працював, необхідно правильно організувати обліковий процес, тобто: визначити об'єкти обліку (при цьому визначити методи обліку, способи обробки інформації, склад працівників тощо); чітко розподілити обов'язки по центрах та визначити їх взаємини; визначити складові елементи (предмет, завдання, функції), модель за якою буде працювати підприємство; розробити облікову політику та допоміжні регламенти; сформувати інформацію за видами обліку; врахувати інформацію та її аналіз на первинному, поточному і підсумковому етапах; врахувати технічну сторону обліку: вибір форми бухгалтерського обліку, створення робочого плану рахунків, введення в дію первинних та зведених документів, створення власних внутрішніх зведених документів, внутрішній контроль і т.п.

Аналіз результатів діяльності шляхом оцінки фінансового стану дає можливість зробити висновок про спроможність підприємства, його найближчі перспективи. Для узагальнюючої оцінки економічної ефективності найкращим варіантом є підхід, за якого результат порівнюється як з ресурсами, так і з затратами. При цьому менеджер повинен чітко уявляти, що і як оцінювати, де і в якій галузі спосіб його оцінки є найбільш слушним.

Висновки. Можна сказати, що на даний час досить низький рівень розвитку організації як системи, не розвинений на належному рівні менеджмент, моніторингова політика, політика конкурентоспроможності та організаційна культура підприємства в цілому. Обліково-аналітичне забезпечення утворює функціонуючу систему, яка забезпечує безперебійну роботу управлінського апарату, розкриває всі недоліки та прогресивні сторони діяльності

підприємства, дозволяє вчасно виявити порушення та не доопрацювання. Добре організоване обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством – головна мета будь-якого далекоглядного керівника.

1. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід’ємна складова управління підприємством // Вісник національного університету «Львівська політехніка» № 722 Менеджмент та підприємництво в управлінні: етапи становлення і проблеми розвитку: – Львів: Вид-во Львівська політехніка, 2012. – 415 с.
2. Галузіна С. М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической информации в системе управления организацией: монография / С.М.Галузіна. – СПб.: Знание, 2006. – 392 с.
3. Гудзинський О.Д. Система менеджменту інституціональної трансформації економіки України (теоретико-методологічний аспект): колективна монографія за заг.ред. Гудзинського О.Д.. – К.: ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2012. – 771 с.
4. Гудзинський О.Д., Пахомова Т.М., Менеджмент та його обліково-аналітичне забезпечення (навчальний посібник) – К.: ІПК ДСЗУ, 2003. – 51 с.
5. Кузьминский А. Н. Учетная и аналитическая информация в объединении – К. : Вища школа, 1979. – 96 с.
6. Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.02 „Економіка та управління науково-технічним прогресом” / О. В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24 с.
7. Пилипенко А.А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об’єднань: Монографія / А.В. Пилипенко, І.П. Дзьобко, О.В. Писарчук., за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенко А.А.– Х: Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с.